

ban, egyebek között *Katajev, A. Tolsztoj, A. Szerafimovics* és mások műveit fordította kínaira. *Galla Endre*

Cao Csü; C'ao Kiü; Cao Tao-jen (névváltozat); (Csangszö, Honan tart., ?—kb. 285): kínai költő. Írói tehetsége révén jutott magas hivatalba. ○ Hagyományhű formában írt költeményei egy kivétellel elvesztek. ○ Magyarul: 1 vers (Weöres S., KKK, anto., 1967).

Cao Hszüe-csin; C'ao Szüe-k'in; Cao Csan; Cao Csin-fu; Cao Csin-csi; Cao Mengszuan (névváltozatok); (Nanking, Csiangszu tart., 1715—Peking, 1764): kínai író. Ősei a Kínát meghódító mandzsuk hadseregében szolgáltak, fogadott nagyapja (dédnagybátyja) gazdag hivatalnok, ismert költő, színműró, az irodalom és művészetek pártfogója, apja a nankingi császári selyemgyárak felügyelője volt. A gazdag család a császárt is több ízben vendégül látja, 1728-ban azonban új császár kerülvén a trónra, az apát elmozdítják hivatalából, vagyona nagy részét elkobozzák. A család Pekingbe költözik, elszegényedik. 1735-ben az apát a következő császár újra hivatalba helyezi, Cao Hszüe-csin a császári akadémia diákja, majd a császári nemzetség iskolájában asszisztens lesz. A családot újra csapások érik, Cao Hszüe-csin élete hátralevő részében szűkös viszonyok közt él Peking nyugati külvárosában. Verselget, festeget képeit adogatja el, abból él, de barátaival egyre vendégeskedik. 1744-ben kezdi írni regényét, amelyet állandóan csiszolgat, változtatgat, de befejezni nem tud. Még életében két rokona kommentárokat írt regényéhez. A kézirat többféle változatban készült és többféle címet viselt: *Si-tou-csi* ('A kő[re írt] történet'), *Csing-szengszuan* ('A szerelmes szerzetes története'), *Feng-jüe-pao-csien* ('Egy regényes élet drágalátos tükré'), *Csin-ling si-er csaj* ('Nanking tizenkét szép hölgye'). E befejezetlen változatok túlnyomó többsége elveszett. 1763-ban egyetlen fia hirtelen elvesztése feletti bánatába belebetegszik, s nemsokára meghal. Befejezetlen regénye egyetlen fennmaradt műve. Kéziratai igen nagy érdeklődést keltenek, 1791-ben, majd 1792-ben *Cseng Vej-jüan* nyomtatásban is kiadja a *Kao O* által átdolgozott és befejezett változatot *Hung-lou-meng* címmel. Többen kísérleteznek más és más befejezések írásával, de *Kao O* változata bizonyul a legnépszerűbbnek és legértékesebbnek, ez alkotja a regény ma általánosan ismert szövegét. Ismét mások folytatásokat írnak hozzá, utánpótlások születnek. A hivatalos irodalmi hatóságok erkölcszetlennek és veszedelmesnek ítélik a

művet, többször betiltják, a *Hung-lou-meng* azonban maig a klasszikus kínai regényirodalom legnépszerűbb műve maradt. ○ A mű körül már a 18. sz. végétől terjedelmes kritikai és filológiai irodalom keletkezett. Többféleképpen értelmezték: egyesek *Na-lan Hszing-tö*, a neves költő életrajzát vélték benne felfedezni, mások politikai kulcsregénynek tartották. A valószínűleg igen sok önéletrajzi elemet tartalmazó családregény, a klasszikus kínai regényirodalomban páratlan meseszövevényi technikával és jellemző erővel s e műfajban egészen szokatlanul tragikus véggel. Az utólagos befejezési kísérletek és folytatások jórészt épp a regény tragikus kicsengetését igyekeztek megváltoztatni a klasszikus kínai regény- és színműirodalom íratlan szabályainak megfelelően. *Kao O* változata megőrizte az eredeti induló alaphangját, bár a kommentárokból kiemelhetően a szerző még komorabb befejezést tervezett. ○ A *Hung-lou-meng* a klasszikus kínai regényirodalom csúcsa. A szerző elhíhetetlen szándéka szerint misztikus keretbe foglalt, sejtelmes líraiságú melankolikus—tragikus szerelmi történet egy szerelmespárról, akiket már földi életük előtti sorsuk is egymásnak rendelt, de akik mégsem lehetnek egymáséi; a nő szépség és báj dicsérete, a női nem magasabbrendűségének hirdete, mint egyetlen szépsége a sivár emberi világban; finom költőiségű képek sorozata egy túlkulturált, magát csupa esztétikumban élő kis közösségről. Valódi, mélyebb szándéka szerint azonban a regény a hanyatló patriarchális kínai család széles körképe és mély ábrázolása, látszólag szenvtelen tárgyilagossággal, valójában azonban a romlás okainak művészi kiterveltséggel való ábrázolásával. Ez a hanyatlás tulajdonképpen nem kortűnet, a despotikus császári hatalom s az uzoratókével összefonódó bürokrácia világában jóval korábban is előfordulhatott, új és kortűnet azonban ennek a hanyatlásnak e szenvtelen és a sorsszerűség erejével ható ábrázolása, amellyel, hogy a regény könyörtelenül rámutat valamennyi bűnre, amely a felsőbb hatalmak e büntetését kihívta. Bizonyos értelemben a *Hung-lou-meng* a régi kínai társadalom kiüttlanságának ábrázolása; ezt a szerző aláhúzza azzal is, hogy a kínai regényírás hagyományával ellentétben, tüntetően nem jelzi a kort, amelyben játszódik. Hasonló szerepe van a mitikus elő- és utójátéknak; a két halhatatlan szerzetes számára a történet csupán mulattató színjáték. Cao Hszüe-csin alapjában taoista világszemlélete nem lát más kiutat, mint az elmenekülést a világból, a szerzetbe lépést, de ugyanakkor

megbecsüléssel szól a parasztokról, ha csak egy villanás erejéig is, és sejtetni enged, hogy a megváltás a munka. A konfucianus bürokráciát, a tudálékos betűrágást könyörtelenül leleplezi. *Kao O* befejezése a mű könyvertelen alaphangján enyhíteni igyekezett — az ő elgondolása következtében teszi le a főhős a mandarinvizsgát —, de a lényegi mondanivalóhoz hűséges maradt. ○ Magyarul: *A vörös szoba álma* (Lázár Gy. — Szerdahelyi I., 1959, F. Kuhn német szövege alapján, rövidített ford.). ○ *Irod.*: Tőkei F.: A kínai patriarkális család regénye (Cao Hszüé-csin — Kao O: A vörös szoba álma, 1959); R. Ruhlmann: Un roman des Ts'ing: le „Hong-leou-mong” (Aspects de la Chine. Langue, histoire, religions, philosophie, littérature, arts, 2. köt., 1959); Wu Shih-ch'ang: On the Red Chamber Dream (1961).

Csongor Barnabás

Cao Je; C'ao Je; Cao Je-ese (névváltozat) (Kujcsou, a mai Kujlin, Kuanghszi tart. 9. sz.): kínai költő. Társadalmi problémákra érzékeny líráján *Po Csü-ji* hatása is érezhető, de a hanyatló Tang-dinasztia (618—907) belső bomlása a példakép felháborodása és buzdító hangja helyett az ő dalaiból már csak keserű kiábrándultságot, reménytelen panaszt váltott ki. ○ Magyarul: 2 vers (Illyés Gy., Kínai szelence, 1958; Szedő D., Vig, 1959). Néhány fennmaradt versét lásd a *Csüan Tang-si* ('A Tang-kor összegyűjtött versei, 1707) c. antológiában. *Ecsedy Ildikó*

Cao Jü (írói név); *Van Csia-pao* (családi név); (Huzej tart., 1910—): kínai író. Első drámáját 23 éves korában írta (*Lej-jü*, 1936; Miklós P., Zivatar, 1959), s ez a műve egy csapásra ismertté tette nevét. A negyvenes évek közepéig még mintegy féltucat színdarabját, ill. dramatizálását mutatták be, többségüket nagy sikerrel. *Balázs B.* Mozart c. drámáját is ő vitte színre Kínában. A kínai Központi Színművészeti Akadémia igazgatója. ○ Cao Jü a modern kínai dráma máig legjelentősebb művelője. Sokat tanult a nyugati dráma-irodalomtól, főleg a görög drámától, de *Ibsen*, *Csehov* és *O'Neill* művészetének ismerete is hatása is érződik művein, amelyekben kora kínai társadalmának lényeges, aktuális problémáit fogalmazza meg. Társadalomkritikája legélesebb a *Pej-csing zsen* (dráma, 1941; Mészáros V., Pekingi emberek, 1961) c. művében. A lassú sodrású, filozofikus drámában már úgyszólván minden külsőleg eszköz nélkül rajzolja meg egy hagyományos pekingi dzsentri-nagycsalád széthullását. Hékeinek világát, szituációit *Csehovra* em-

lékeztető módon szelíd íróniával és ném nosztalgiával ábrázolja. ○ Gyűjt. kiad.: *Cao Jü hszüan-csi* ('Cao Jü válogatott művei', drámák, 1951). ○ *Irod.*: J. Schyns: 1500 Modern Chinese novels and plays (1948); Abody B.: Cao Jü: Zivatar (Nagyv., 1959, 11.); Tőkei F. — Miklós P.: A kínai irodalom rövid története (1960).

Galla Endre

Cao Ming (Hszün Tő, Kuangtung tart., 1913—): kínai író, *Ou-jang San* író felesége. A harmincas évektől kezdve részt vett a baloldali irodalmi mozgalomban, Jenanban is élt. Legismertebb műve *Jüan-tung-li* c. regénye (1948; Szöllősy K., Energia, 1951), amely a felszabadult kínai munkásság életének első, helyenként sematikus egyszerűsítő ábrázolása. ○ Egyéb műve: *Huo-cső tou* ('A mozdony', reg., 1954). *Galla Endre*

Cao Pi; C'ao P'i; Cao Ce-huan (névváltozat); *Vej Ven-ti* (császári név); (Csiao, Anhuj tart., 187—Lojang, Honan tart., 226): kínai császár, költő, irodalomkritikus, *Cao Cao* fia, *Cao Cse* bátyja. 204-től *Je* városában (Honan tart.) élt, apja udvarában, neves költők társaságában. A *Vej-dinasztia* első császára lett. ○ Lírája szorosan kapcsolódik a *Csien-an kor hét költőjének* népies hangvételű, egyéni bánatot, örömet is megéklő s a kor problémái iránt is fogékony költészetéhez. Ennek a költészetnek a mérlegelése alapján írta meg irodalomelméleti értekezését: *Tien-lun lun-ven* ('Klasszikus tanulmányok. Tanulmány az irodalomról', Tőkei F.: Műfajelmélet Kínában a III—VI. században. Liu Hie elmélete a költői műfajokról, 1967), amelyben rangsorolta az irodalmi (főként a költői) alkotásokat; felismerte a líra személyes jellegének jelentőségét, de elébe helyezte a politikai-filozófiai tartalmú műveket. ○ Magyarul: 8 vers (Csukás I., Szerdahelyi I., Weöres S., Cao Cse versei, 1960); 11 vers (Csukás I., Szerdahelyi I., Tőkei F., KKK).

Ecsedy Ildikó

Cao Su, C'ao Su; Cao Jen-jüan (névváltozat); (Csiao, Anhuj tart., ?—308): kínai költő. Több tartományban hivatalnokoskodott, a fővárosban, Lojangban (Honan tart.) *Co Sze* társaságában, s a vidék népe mindenütt áldva emlegette igazságos és elnéző bánásmódjáért. ○ Közvetlen hangú költeményeit a szülőföld és a baráti kör iránt érzett szeretet hatja át. ○ Magyarul: 1 vers (Weöres S., KKK. 1967).

Cao Szung; C'ao Szung; Cao Meng-cseng (névváltozatok); (Sucsou, Anhuj tart., 9. sz.): kínai költő. Miután a hivatali